

סיכום ישיבה עינות רעף 14.12.16

משתתפים- דידי קפלן, אורי מורן, יוחאי ברנאי, יונתן שביט, יעל לביא אפרת, אמיר אלרון, בן רוזנברג, אלדד אלרון, חיים חמי, אורי רגב, טל רטנר

הצגה של אורי מורן

נקודות עיקריות

גיאולוגיה והידרולוגיה

- מפער הקישון הוא אזור מרובה בקווי העתקה.
- המעיין מופיע במפה של PEF (1887)
- עינות רעף יושבים מעל מספר אקוויפרים הנמצאים בשכבות ועומקים שונים. בשכבה העליונות - אקוויפר המילוי האזורי.
- המעיין אינו נמנה ברשימת המעינות הנסקרים באופן רציף ע"י השרות ההידרולוגי. בשנת 1999 המעיין נסקר ונמצא יבש. (אלדד מוסיף שאלו היו שנים שחונות.)
השפיעה הנמוכה, והבלתי יציבה נותנת רמז לכך שמקור ההזנה של המעיין הוא מאקוויפר המילוי האלוביאלי, של מערב עמק יזרעאל דרך שכבות חלוקים, המוזן גם מהצפות הקישון במעלה לדוגמה, מעיינות חרושת המוזנים מהאקוויפר האיאוני הינם בעלי שפיעה נמוכה אך יציבה לעומת עינות רעף ששפיעתם אינה יציבה.

ארכאולוגיה

באזור המעינות התגלו שרידים מהתרבות המוסטרית, שזמנה 60,000–70,000 שנה טרם זמננו, ומפלסי חיים מהתקופה האפיפליאוליתית (11500–23000 שנים לפני זמננו), ובו מפלסי חיים המיוחסים לשתי תרבויות: התרבות הכבארית מראשית התקופה והתרבות הנטופית מסוף התקופה. (חדשות בעתיקות 2015) ושרידים מאוחרים יותר כולל התיישבות על התל ומצפון מערב לו מהתקופה הכלכלית ועד התקופה המוסלמית.

פגיעה במעינות בעקבות עבודה על כביש 6

- נעם ברנוי מחברת אקולוג, התייחס בדו"ח שכתב (2016) להשפעה השלילית שתהיה בזמן העבודות במחלף תל קשיש על שפיעת עינות רעף.
- הרמפה הצפונית של כביש 6, קוטעת את הרצף וההידרולוגי של השכבות המזינות את עינות רעף.
- כביש 6 קטע C 3 קוטע את רשת הניקוז ההידרולוגית של מורדות הכרמל המזרחיים ע"י תשתיות כביש 6. הזנת מי הנגר אל אזור המעיין נחסמה והוטתה בעזרת מובל אל השטח מצפון למעינות
- בעבר, לפני הסדרתו (עוד טרם העבודות על כביש 6) נחל יוקנעם הזין את אזור עינות רעף.

ממצאים מחפירת הבריכה הדרום מזרחית בעינות רעף 7.

- החפירה התבצעה באמצעות מחפרון, ובפיקוח צמוד. (29.11.16)
- קרוב לפני השטח נמצא צינור PVC מחורר ששימש את החקלאים הדרוזים לשאיבת מים לצורך השקיית עדר הפרות

- בעומק 1 מטר מתחת לפני הקרקע הטבעיים נמצאה שכבת צרורות של חלוקים- שכבות מוליכות בהן המים זורמים בתת הקרקע. שכבת החלוקים הייתה קטועה בבריכה לכן נראה שהבור מלאכותי.
- הדפנות עשויות ממשקע אלוביאלי אחיד ומפורר.
- בעומק של 1.5 מטר התגלתה שכבה עשירה בשרידי צומח וחומר אורגני.
- בעומק 1.8 מ' - שכבת חרסית שמנה ולחה.

דיון

האפשרויות העומדות לשיקום

- פיתוח הבריכה שנחפרה והאזור הסמוך לה. לא ברור עדיין האם הנביעה תתחדש.
- להוסיף לאזור הפיתוח את השטח הנמצא מצפון, בתחום חלקה הנמצאת בבעלות המדינה (מעובד באופן חלקי). באזור זה מתקיימת חברת צומח של בית גידול לח.
- בדיקת אפשרות לשיקום חלקי של רשת הניקוז והטית המים לאזור הנמוך של עינות רעף

בן רוזנברג – להשתדל להימנע מפיתוח באדמות פרטיות. הליבה- באדמת מדינה.
צריך להגדיר מה הליבה ומה הערכים הראויים לשימור. (שחליים גבוהים- מין אדום).
להגדיר מה רוצים לשמר ולשחזר או להגן.
ניתן לקדם הליכי אכיפה מול מי שמעבד בצורה לא חוקית.
אפשר לקדם הכרזה כשמורת טבע.

דידי- ממליץ גם הוא להתמקד באדמת מדינה, יש באזור זה פוטנציאל שרואים בעין. כדאי לתכנן את עיקר השיקום באזור זה.

חיים- מציג ראייה רחבה- בה קיימים שני פרויקטים פוטנציאליים- שיקום עינות רעף ושיקום כל מפער הקישון בעקבות העבודות על כביש 6.
העבודה על הבריכה וסביבתה- תקציב שהתקבל מנת"י. עקב שפיכת אדמת המילוי על המעיין.
העבודות על כביש 6 יצרו הרס רב ויש להכין תכניות לשיקום הנזק האקולוגי והנופי.
הזכיין בשטח מתקדם בעבודות ויש להילחם בפגיעה, אם לא בכיה לדורות.
מתוך ההצגה של אורי מורן ניתן להבין כי מבחינה הידרולוגית העבודות על כביש 6 עשו נזק בלתי הפיך בין השאר בעקבות מעבר בסוללות שיוצר נזק גדול יותר מאשר ניצבים.
מכון להגשת עבודה שמתייחסת לאומדן, מהו הנזק שנעשה מבחינת כביש 6. בשותפות עם הנוכחים.
מטרת העבודה- שיקום מרחב מפער הקישון ורשת הניקוז.

דידי- מחזק את האמירה שצריך לבוא עם תכנית גדולה ומתוכה לגזור שלב ביניים של השיקום המיידי של עינות רעף.

בשלב ראשון- הצבעה על הנזק. יחד עם זאת, יש קושי לאמוד את הנזק, אפשר לתת אומדן לתכנית.

יעל מציעה להתייחס בצורה רחבה לכל העבודות לאורך הקישון הפוגעות במרחב.
כולל שדרוג כביש 75, קטע ההמשך וכולל העבודות של הרכבת. תביעה כלפי המדינה אך תפורק לגורמים. רכבת, כביש 6 ונת"י.

יונתן- כביש 6 עד קטע ג'למה. מעבר לכך חשוב אך לא רלוונטי לקטע זה.
אורי רגב- כדאי להתמקד בתהליך מול כביש 6. עד היום היה חסר ניתוח מעמיק לנזקים שגרם כביש 6 למערך המים האזורי. שפיר הם הזכיין ועושים מה שאומרים להם. הם החוליה האחרונה בשרשרת. לייצר את הדוח שמסביר את הפגיעה של כביש 6 באזור. להדגיש את חוסר ההתייחסות הסביבתית לכל אורך

התכנון, (החלטה של המדינה לתת לתסקיר לעבוד אחרי שהזכיון נבחר). הנתונים שהוצגו יכולים להיות תשתית להגשה של תביעה מסוג זה. יש ליצור תכנית שיקום אקולוגי ונופי נרחבת כתמורה לפגיעה שנעשתה. את המעיינות לפתח בחלקה 39 חלקת מדינה. צריך לטפל בזה שתהיה שלנו ובה לעשות דברים הכי טוב שאפשר. צריך לעבוד בצורה מסודרת ולעבוד מול המנהל.

יונתן- אפשר להיעזר בנועם בר נוי מ"אקולוג" ולעשות איתו סיור ולעקוב בחורף הקרוב אחרי מה קורה. הפיאזומטרים עדיין בשטח?

אורי מורן - תכנית פיתוח ושיקום באדמות מדינה, ובמקביל להרחיב חקירה מג'למה ועד תל קשיש, לאתר את הנזקים מהעבודה ולהוסיף התייחסות אקולוגית. כל זאת לקראת תכנית יותר גדולה.

יונתן- ממליץ להתמקד בעינות רעף

אלדד- הצגה מרתקת שמראה את הדברים בקונטקסט רחב. בסופו של דבר התכנסנו בנושא עינות רעף. בהיבט התקציבי, מה קיים היום ומה נדרש עוד בהיבט של תכנון וביצוע? כיסוי עינות רעף לא קשור לכביש 6, הם אף התריעו על הכיסוי.

צריך לעשות בנפרד את התכנית לשיקום עינות רעף ואת שיקום מפער הקישון. פחות מתאים להסתכל רק על אדמות מדינה, חובה להסתכל על כל השטח ולהרחיב את המעגל.

חיים- המתכנן קיבל מסגרת תקציבית לתכנון. חשוב לנצל את התקציב לעינות רעף. אם יעשה משהו משמעותי באתר עינות רעף, יכול למנף בכך שניתן לעשות דברים יותר גדולים.

אורי מורן לסיכום-

תכנון השיקום של עינות רעף יבוצע בהתאם לאפשרות של חידוש הנביעה, ולאפשרות של התייבשות הנביעה בבריכה הדרום מזרחית של מרחב עינות רעף,

1. בריכת המעיין הדרום מזרחית, והאזור הסמוך לו יתוכננו כחלופה נפרדת
2. במקביל יתוכנן בית גידול לח לאורך הקישון בכולל את הגדות ופשט ההצפה (בית גידול שמתבסס על מי הקישון).
3. יתוכנן חיבור בין בריכת המעיין הדרום מזרחית לבית הגידול הלח הצמוד לנחל (האפשרות המעשית לחיבור ביניהם, בעיקר מההיבט של הבעלויות, תיבחן לאחר החורף).
4. יתוכנן בית גידול לח על אדמת המדינה מצפון לבריכת המעיין.
5. יתוכנן חיבור של נחל מוחרקה שהוטה צפונה אל מרחב עינות רעף.
6. העבודה על הערכת הנזקים והגשת תכנית שיקום אקולוגי ונופי כוללת לאזור מפער הקישון כפיצוי לפגיעה מעבודות התשתית תיעשה בנפרד.

כתבו- אורי מורן וטל רטנר